

Robert Andrzejczyk

**ROSZCZENIA KRAJÓW EUROPY ZACHODNIEJ
I STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI WOBEC RZĄDU
POLSKIEJ RZECZPOSPOLITEJ LUDOWEJ Z TYTUŁU
DŁUGÓW SPRZED II WOJNY ŚWIATOWEJ, A TAKŻE
NACJONALIZACJI POWOJENNEJ NA DZIEŃ 19 III 1954
W ŚWIETLE MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH**

W Archiwum Akt Nowych (AAN) w zespole Ministerstwo Finansów (sygn. 2/24 –teczka Gabinet Ministra) znajduje się dokument datowany na 19 III 1954 omawiający stan roszczeń krajów Europy Zachodniej i Stanów Zjednoczonych Ameryki z tytułu długów sprzed II wojny światowej, a także kroków podjętych przez polski rząd wobec majątku cudzoziemców po wojnie.

Z tekstu dokumentu wynika, iż jest to notatka dla Ministra Finansów¹. Wspomniane kroki podjęte wobec majątku cudzoziemców, to przede wszystkim nacjonalizacja, ale także w mniejszym stopniu inne formy przejęcia mienia, np. wywłaszczenie czy konfiskata². Data powstania notatki czyni ją bardzo ciekawym źródłem, gdyż do momentu jej sporządzenia rząd PRL podpisał

¹ Od 21 XI 1952 do 28 VII 1960 roku Ministrem Finansów był Tadeusz Dietrich.

² Podstawowe akty prawne na podstawie których przejmowano mienie w latach 1944–1989 to m.in.: ustawa z 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dziennik Ustaw z 1946 r., nr 3, poz. 17); dekret PKWN z 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej oraz przepisy wydane na podstawie tego dekretu (Dziennik Ustaw z 1945 r., nr 3, poz. 13); dekret PKWN z 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dziennik Ustaw z 1944 r., nr 15, poz. 82); dekret z 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st. Warszawy (Dziennik Ustaw z 1945 r., nr 50, poz. 279); dekret z 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich (Dziennik Ustaw z 1946 r., nr 13 poz. 87); ustawa z 8 stycznia 1951 r. o przejęciu aptek na własność Państwa (Dziennik Ustaw z 1951 r., nr 1, poz. 1).

już kilka układów/umów odszkodowawczych (tzw. umów indemnizacyjnych) z rządami państw Zachodu i przygotowywał się do kilku następnych. Do 1954 r. polski rząd podpisał umowy odszkodowawcze z Republiką Francji, Konfederacją Szwajcarską i Księstwem Lichtensteinu, Królestwem Szwecji, Królestwem Danii.

Opublikowanie tego dokumentu jest istotne, gdyż poszerza wiedzę na temat rodzajów roszczeń zagranicznych, ich wysokości i sposobów spłacania po II wojnie światowej. Należy przy tym zauważyć, iż dokument ten ma szczególną wartość, ponieważ tematyka powojennych odszkodowań za nacjonalizację dla obcokrajowców nie została jak dotychczas szczegółowo zbadana przez historyków gospodarczych. W zasadzie jedyne obszerniejsze prace o tej tematyce są autorstwa politologa W. Dudka i pochodzą z lat 70. ubiegłego wieku³. Prace te nie mają obecnie waloru obiektywności i krytycznego podejścia. Ponadto autor nie korzystał z bardzo wartościowych materiałów źródłowych, np. korespondencji, notatek, instrukcji negocjacyjnych, które znajdują się obecnie w Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

Gdy po 1945 r., jasne stało się, że zmiany ustrojowe w Polsce i idąca za nimi nacjonalizacja dotknęła obywateli państw zachodnich (m.in. inwestycje przemysłowe, nieruchomości czy prawa niematerialne np. umowy licencyjne), służby dyplomatyczne krajów zachodnich akredytowane w Warszawie podjęły interwencje dyplomatyczne w celu ochrony interesów swoich obywateli. Hilary Minc w dyskusji nad rządowym projektem ustawy z 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej stwierdził, iż gdyby trzeba było wypłacić odszkodowanie za wszystkie znacjonalizowane mienie cudzoziemców, to rząd musiałby wyasygnować na ten cel pół miliarda dolarów amerykańskich⁴. Oczywiście ówczesne warunki nie pozwalały na to. Dlatego też rozpoczęto negocjacje o wypłacie odszkodowania z wybranymi krajami Zachodu. Państwa te wybierano kierując się interesem gospodarczym Polski. Były to kraje, z którymi Polska zamierzała utrzymywać ożywione stosunki gospodarcze ze względu na perspektywy współpracy gospodarczej tj. rozwój eksportu, wzmocnienie importu inwestycyjnego (np. maszyny przemysłowe) czy ze względu na możliwość zaciągnięcia pożyczek w dewizach. W obliczu deficytu dewiz, szczególne znaczenie dla polskich

³ Patrz: W. Dudek, *Międzynarodowe aspekty nacjonalizacji w Polsce*, Warszawa 1976.

⁴ H. Jędruszczak, *Upaństwowienie i odbudowa przemysłu w Polsce (1944–1948). Materiały źródłowe*, Warszawa 1967, t. I, s. 268.

władz miała możliwość spłaty roszczeń zagranicznych na zasadzie choćby częściowego obrotu bezgotówkowego. Dlatego też w niektórych układach odszkodowawczych zapłatę przyjmowano bezpośrednio węglem (np. z Francją), a w niektórych wysokość raty odszkodowania była uzależniona od wartości polskiego eksportu, w tym od zakupu ustalonej ilości węgla, np. w umowie ze Szwecją czy Szwajcarią⁵.

Należy tutaj zauważyć, iż w kwestii wypłaty odszkodowań za znacjonalizowane mienie poszczególne rządy inaczej traktowały obcokrajowców, a inaczej obywateli własnego kraju. O ile obywatelom własnego kraju w zdecydowanej większości przypadków odmawiano jakiegokolwiek odszkodowania, o tyle obywatele niektórych krajów Zachodu mogli liczyć na częściowe choćby odszkodowania. Opinia publiczna w Polsce nie była informowana, ani o rokowaniach z krajami kapitalistycznymi, ani o samym fakcie wypłaty odszkodowań. Wyłączność na negocjacje w sprawach odszkodowawczych miało Ministerstwo Finansów (do 1950 Ministerstwo Skarbu). Zdecydowana większość dokumentów dotyczących negocjacji i wypłaty odszkodowań miała nadawaną klauzulę „Tajne” bądź „Ścisłe tajne”. Jednocześnie międzynarodowe umowy odszkodowawcze nie zostały ogłoszone w oficjalnych publikatorach PRL. Rząd PRL postępował w tej materii podobnie jak inne rządy tzw. bloku państw socjalistycznych.

DOKUMENT

ARCHIWUM AKT NOWYCH W WARSZAWIE, ZBIÓR MINISTERSTWO
FINANSÓW – 318, SYGNATURA 2/24, S. 1–8.

Tajne

NOTATKA

**W SPRAWIE ROSZCZEŃ KAPITALISTYCZNYCH PAŃSTW WOBEC
POLSKI Z TYTUŁU DŁUGÓW PRZEDWOJENNYCH; Z OKRESU WOJNY
ORAZ POWSTAŁYCH W SKUTEK DOTKNIĘCIA MAJĄTKU
CUDZOZIEMSKIEGO W POLSCE USTAWODAWSTWEM POLSKIM
PO WYZWOLENIU.**

⁵ Więcej na temat węgla jako swoistej „waluty”, w referacie D. Jarosza, *Węgiel jako „waluta” w rozliczeniach finansowych Polski z Zachodem po 1945 roku*, XI Powszechny Zjazd Historyków, Szczecin 2014.

Z szeregiem krajów nawiązano kontakty mniej lub więcej daleko zaawansowane, a mianowicie:

Belgia

Protokół z 20.I.1948 r. z rokowań z Konsorcjum Przemysłowców Belgijskich zawiera punktację umowy do zawarcia we wrześniu 1948 r. Miała to być umowa o odszkodowanie globalne (jak z Francją) w wysokości 4.600.000 ton miału węglowego z dostawą w 15 ratach rocznych, poczynając od 1951 r. W pierwszym pięcioleciu miało być dostarczone ca 35%, w drugim ca 56% i w trzecim ca 9%. Miała to być sui generis umowa kupna i sprzedaży akcji, udziałów obligacji i wierzytelności belgijskich.

Wysokość roszczeń belgijskich wynosiła ponad \$200 milionów, zaś wartość przyznanego tytułem odszkodowania ryczału w węglu miała wynosić około \$40 milionów.

Strona belgijska miała ułatwić otrzymanie kredytu inwestycyjnego, ale jego wysokość nie została uzgodniona. Belgowie proponowali 450 mil. fr. belg., strona polska zaś domagała się mniej więcej 1 miliarda fr. belg. (\$20.000.000).

W jesieni 1948 r. układ z Konsorcjum został parafowany, ale rząd belgijski dotąd go nie zatwierdził, tak że obecnie Rząd Polski nie czuje się więcej nim związany.

W Belgii długów Skarbu Państwa sensu stricto nie ma. Są tylko pozostałości z transakcji handlowych urzędów i przedsiębiorstw państwowych oraz Państwowego Banku Rolnego. Wynoszą one:

Fr. belg.	8.346.568	(tym PBR Fr. 8.206.740,45)
Fr. szw.	279.022,50	
Ł	1.606.-	
Zł	11.600.-	(zobowiązanie prywatne).

Rząd belgijski oświadczył, że nie zamierza układać się w sprawie regulacji tego zadłużenia, i stoi na gruncie obowiązku spłacenia przez Rząd Polski pełnych sum dłużnych. Rząd Polski nie podejmuje żadnych kroków w kierunku spłaty tego zadłużenia

Z końcem 1953 r. tak Konsorcjum jak i Rząd Belgijski wyraziły pragnienie wznowienia rokowań o odszkodowanie z tyt. Nacjonalizacji itp. Strona polska odpowiedziała, że nie może rokować w tym czasie ze względu na ustalony uprzednio program rokowań i że wróci do tego zagadnienia po styczniu 1954 r.

W. Brytania

Całokształt zobowiązań Polski wobec W. Brytanii miał być ustalony w pertraktacjach, które w myśl art. 12 umowy handlowej i finansowej z 14.I.1949 r. miały się zacząć nie później niż 15.II.1949 r. Rozmowy dotychczas przeprowadzone nie doprowadziły do zawarcia odnośnego układu. Jednakże według tejże umowy, pomimo niezgodnienia jeszcze kwoty dłużnej Polska miała w latach 1941 do 1953 opłacać na poczet tego długu raty w wysokości 3 3/4 % potrącać z ceny fob niektórych swych artykułów importowanych do W. Brytanii, oraz 10% potrącać od ceny fob artykułów dalszych priorytetów.

Pierwszą ratę płatną 31.III.1951 ustalono na Ł 400.000. Wpłata ta nie nastąpiła, jak również nie doszły do skutku dalsze wpłaty, co w r. 1951 byłoby wyniosło łącznie około Ł 1.000.000.-.

Na całość zobowiązań Polski wobec W. Brytanii składają się następujące pozycje:

1) Zobowiązanie z tyt. emisji przedwojennych:

a) pożyczka stabilizacyjna	Ł 1.080.000.-
b) zaległa obsługa jej od 1.IX.1939 z % składanym	„ 1.200.000.-
c) pożyczka m. Poznania	„ 450.000.-
d) zaległa obsługa	„ 600.000.-
2) zobowiązania z tyt. gwarancji Skarbu Państwa (za przedsiębiorstwa państwowe, bankpaństwowe i samorządy)	„ 3.910.000.-
3) długi własne Skarbu państwa	„ 190.000.-
4) obligacje państwowe w złotych w złoci lub innej walucie	„ 1.000.-
5) zobowiązania z tyt. nacjonalizacji (własność i udziały, wierzytelności bankowe, handlowe i inwestycyjne) przytoczone pierwotnie na łączną kwotę zmodyfikowane przez stronę angielską w toku negocjacji na	Ł 28.400.000, „ 8.570.000.-
6) zadłużenie banków w likwidacji	„ 1.100.000.-
Razem	Ł 17.101.000.-

7) Poza tym z tyt. żołdu dla wojska polskiego

w czasie wojny Ł 47.500.000 (żądanie zawieszony),

8) z tyt. materiałów wojennych i ekwipunku Ł 73.000.000

(żądanie zawieszony i nie uznany za umorzony),

9) oraz z tyt. długów skonsolidowanych, relif, plebiscytu itp. Ł 4.500.000.-

W toku rokowań, prowadzonych w r. 1949–1950 doprowadzono do określenia roszczeń angielskich, podanych pod pkt.1,2,3,4,5 i ew.7 na sumę globalną oficjalnie £ 9.000.000., nieoficjalnie £ 8.000.000. Kontrpropozycja polska w tym przedmiocie sprowadzała ich wysokość do sumy £ 6.250.000.-.-

Obecnie toczą się w Londynie rokowania celem ew. zawarcia układu odszkodowawczego.

Stany Zjednoczone

Projekt umowy o zasady odszkodowania z tyt. nacjonalizacji zaparafowany przez Wicepremiera Minca w lutym 1947 r. miał być podpisany w terminie do października 1947 r., co dotąd nie nastąpiło. Roszczenia z tyt. nacjonalizacji nie zostały ustalone. Strona amerykańska podaje swe udziały i lub kredyty w największych znacjonalizowanych przedsiębiorstwach polskich (także na Ziemiach Odzyskanych) w 513 pozycjach.

Co się tyczy długów przedwojennych, przedstawiają się one następująco:

Zobowiązania z tyt. emisji pożyczek dolarowych:

1) 6% pożyczka dolarowa 1920 – skonwert. per 1950 na nieskonwertowana na	\$ 8.235.600 „ 3.853.450
2) 8% dolarowa z 1925 r. – skonwertowana per 1950 nieskonwertowana na	„ 5.754.210 „ 1.557.300
3) Stabilizacyjna 7% 1927 – skonwert. per 1950 nieskonwertowana na	„ 12.438.200 „ 687.900
4) Bony jako fundusz na obsługę procentową:	
a) 3%-wa z 1936	„ 173.900
b) 3%-wa z 1936 spec.	„ 3.600
c) 3%-wa z 1937 na pożycz. stabiliz.	„ 256.300
5) pożyczka śląska 7% – skonwertowana nieskonwertowana	„ 2.937.400 „ 28.300
6) 7% m. Warszawy – skonwertowana nieskonwertowana	„ 3.253.200 „ 389.100
7) Skonsolidowany dług BGK z tyt. zobowiązań przed-wojennych (umowa z Eximbankiem z dn. 8.10.1946)(spłacalna od r. 1952 do 1956, oproc. 3% p.a.)	„ 3.297.448
8) Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, Warszawa – 8% z r. 1924 skonwert. na 4% (gwarant. przez Skarb Państwa)	„ 300.000
9) BGK pożycz. 7% z r. 1950 (gwarant. przez Skarb Państwa)	„ 818.000
Razem	\$ 45.385.908

- 10) Poza tym skonwertowane zadłużenie, wynikające z I-ej wojny światowej \$ 212.000.000

Norwegia

Roszczenia norweskie dotyczą przedwojennego zadłużenia z tyt. tzw. „długów reliefowych”. W liście przewodniczącego delegacji norweskiej z dn. 11 grudnia 1950 r. wysokość pretensji oceniono na 4.343.455 Krn. Jednakże sumę tę strona norweska gotowa była zredukować do 3.000.000 Krn. z równoczesną rezygnacją z odsetek, pod warunkiem spłaty tej sumy w latach 1951/1952.

Oprócz tego transferowana miała być natychmiast suma 194.775 Krn. z tyt. poszczególnych należności handlowych norweskich.

Pretensje z tyt. nacjonalizacji oceniła strona norweska na „stosunkowo nieduże”, nie podając nawet danych przybliżonych.

Strona polska zajęła stanowisko, że sprawa „długu reliefowego” może być omawiane zgodnie z procès-verbal z 1948 r., dopiero po zakończeniu naszego planu 6-letniego.

Przy każdorazowych rokowaniach handlowych strona norweska porusza tak zagadnienie nacjonalizacji jak i: „długu reliefowego”. Odpowiedź strony polskiej brzmiała zawsze jednakowo: „możemy rokować o odszkodowanie z tyt. nacjonalizacji choćby zaraz, ale na zasadach skandynawskich”, to znaczy przy skreśleniu długu reliefowego.

Holandia

Uregulowanie zadłużenia z tytułu nacjonalizacji było przedmiotem wstępnych rozmów w toku rokowań handlowych ze strona holenderską, wszczętych w styczniu 1949 r. oraz wymiany listów między delegacjami obu Rządów; postanowiono powołać polsko-holenderską Komisję Mieszaną w połowie 1950 r., która miała przygotować materiały do układu odszkodowawczego. Powołanie Komisji Mieszanej dotąd nie nastąpiło, albowiem strona polska uzależniła jej powołanie od uprzedniego przyjęcia przez stronę holenderską wstępnych zasad przyszłego porozumienia, zaproponowanych przez stronę polską w projekcie Protokołu z 1949 r. W projekcie polski przewidziano m.in. anulowanie długu reliefowego jako holenderskie ustępstwo wzajemne.

Zadłużenie z tyt. nacjonalizacji, obliczone na podstawie zgłoszeń holenderskich wg naszego szacunku (po odliczeniu zgłoszeń przez nas zakwalifikowanych) wynosi ok. \$ 9.000.000.-

Dotąd niezgłoszone przez stronę holenderską i nieznanne zobowiązania z tytułu:

- a) reformy rolnej i leśnej,
- b) municypalizacji,
- c) licencji, patentów itp.

W zakresie długów przedwojennych istnieje jedna pozycja z tyt. długu realifowego w kwocie Fl.hol. 133.900 która za przykładem innych państw, nadaje się do skreślenia.

Włochy

W maju-czerwcu 1950 r. Komisja Mieszana polsko-włoska przystąpiła do wstępnego zgłoszenia i porównania pretensji obu krajów. Zgłoszenia te przedstawiają się, po przeliczeniu Lirów na \$ USA po ówczesnym kursie, jak następuje:

<u>roszczenia polskie</u>	<u>roszczenia włoskie</u>
Rządu Polskiego \$ 89.000.-	do Rządu Polskiego \$ 951.080.40
Banków polskich „ 3.744.97	„Banków polskich” 42.112.88

Z likwidacji Polskiego Instytutu Rozrachunkowego (PIR) strona polska zażądała na dobro PIR – Lir. 2.558.140.66, wówczas gdy strona włoska na dobro Włoch – Lir. 3.896.831.44.

Strona włoska zgłosiła poza tym roszczenie włoskich towarzystw ubezpieczeniowych do różnych firm polskich:

- a) z tytułu pretensji do towarzystw polskich Zł 3.700.000.-
- b) z tytułu posiadania akcji polskich towarzystw ubezpieczeniowych, akcji Banku Handlowego oraz akcji Banku Polskiego „ 1.400.000.-

Niezależnie od tego poruszono sprawę rozrachunku z tytułu likwidacji towarzystw ubezpieczeniowych. W związku z tym strona polska zażądała uzupełnienia przez Włochów rezerw matematycznych włoskich towarzystw, które działały w Polsce przed wojną a to sumą zł 101.000.000. – przedwojennych. Strona włoska oświadczyła, iż żądanie to jest dla niej nie do przyjęcia, uważając, że zgony ubezpieczonych nastąpiły w wyniku działań wojennych, co oczywiście zwalnia Centrale ubezpieczeniowe we Włoszech od jakiegokolwiek odpowiedzialności. Ze swej strony wysunęła żądanie przeszacowania istniejących w Polsce nieruchomości tych towarzystw wg dzisiejszej wartości rzeczowej.

Ostatnim działem zagadnień były pretensje włoskie o odszkodowanie z tytułu udziałów włoskich w przedsiębiorstwach znacjonalizowanych oraz z tytułu wierzytelności włoskich ciążyących na tych przedsiębiorstwach. Prace Komisji w tej dziedzinie ograniczyły się do przedwstępnego badania wykazów udziałów i wierzytelności włoskich wyłącznie pod kątem widzenia, czy odnoszą się one do przedsiębiorstw, znacjonalizowanych za odszkodowaniem. Po prowizorycznym ustaleniu takich udziałów i wierzytelności udzielono stronie włoskiej wyjaśnień co do wymagalnego sposobu udokumentowania tych pretensji jako nieuniknionego warunku ich uznania. Dopiero po należytym ich udowodnieniu można będzie ustalić wysokość globalną tych pretensji, które w dziale „odszkodowania”, jak się wydaje na pierwszy rzut oka, nie powinny przekroczyć zł 1.000.000. – przedwojennych, zaś w dziale „wierzytelności dać sumę o wiele niższą.

Wszystkie zgłoszone pretensje miała strona włoska udokumentować pod względem cyfrowym i prawnym korespondencyjnie.

W okresie czasu od podpisania w dniu 21 czerwca 1950 r. Procès Verbaux wpłynęło ze strony włoskiej zaledwie kilka wstępnych zapytań na kilkaset pozycji pozostawionych w odnośnych aneksach do bliższego wyjaśnienia. Ambasada Włoch w Warszawie notą z dnia 29.10.52 wysunęła propozycję rozpoczęcia w Rzymie rokowań w celu równoczesnego uregulowania wszystkich niezakończonych dotychczas między Polską a Włochami spraw finansowych, pochodzących z okresu przedwojennego oraz wynikłych z związku z wojną. Ministerstwo Finansów wyraziło w zasadzie zgodę na tę propozycję, zaznaczając jednak, że istotnym wymogiem warunkującym wszczęcie negocjacji jest umożliwienie stronie polskiej uprzedniego zbadania na miejscu w Warszawie przy udziale zainteresowanych resortów kompletu materiałów dowodowych włoskich, dot. wszystkich tych pozycji roszczeń, które dotychczas ostatecznie nie zostały obustronnie ustalone. Na prace przygotowawcze Ministerstwo Finansów rezerwuje 3 miesiące czasu, licząc od daty otrzymania dokumentacji od strony włoskiej.

Obecnie strona polska jest w posiadaniu włoskiej dokumentacji, ale nie zajmuje stanowiska odnośnie zapytań co do podjęcia rokowań.

Zaznacza się, że strona polska stoi na stanowisku, że jakiegokolwiek byłyby zobowiązania polskie wobec Włoch, winny one być pochłonięte przez należne od Włoch Polsce reparacje na podstawie Traktatu Pokoju.

Egipt

W czasie rokowań finansowych polsko-egipskich odbytych w Warszawie od dnia 3.4.50 do 6.5.50 strona egipska zgłosiła szereg roszczeń do różnych przedsiębiorstw polskich z tytułu ich zobowiązań przedwojennych wobec obywateli egipskich.

Wobec tego jednak, że roszczenia te nie były należycie udokumentowane, strona polska zażądała dostarczenia dodatkowych dowodów i nie zgodziła się oczywiście na ustalenie sumy tych roszczeń, odkładając to do następnych rokowań finansowych. Z tego względu kwota roszczeń egipskich nie została do dnia dzisiejszego uzgodniona ze stroną egipską.

Roszczenia egipskie uszeregowane według list zgłoszonych przez delegację egipską przedstawiają się następująco:

1) handlowe: do osób prywatnych i przedsiębiorstw znacjonalizowanych	Ł 12.568. 4. 9
2) do przedsiębiorstw upaństwowionych z art. 2 ustawy z dnia 3.I.1946	„ 7.523.18. 4
3) do przedsiębiorstw upaństwowionych z art. 3 ustawy z dnia 3.I.1946	„ 7.330. 7. 6
4) do przedsiębiorstw państwowych	„ 4.470.11.
8 przed 1.IX.1939	
	Frs w zł <u>2.107.88</u>
Razem	Ł 31.843. 2. 3
	Frs w zł 2.107.88

Ponadto strona egipska wystąpiła z roszczeniem z tytułu posiadanych akcji Towarzystwa Hohenlohe Werke AG, Wełnowice w kwocie nominalnej

	zł 3.888.000.-
oraz z tyt. udziałów i należności w Widzewskiej	„ 4.374.375.-
i Manufakturze w Łodzi na sumę	Ł 24.909.3.4.

W maju 1952 r. wyniku rokowań wręczono stronie egipskiej notatkę, w której strona polska proponuje jako odszkodowanie globalne Ł 10.000.-.-, płatne przez potrącenie 1% wplat za eksport polski do Egiptu.

Strona egipska dawała do rozumienia, że suma odszkodowania winna sięgać Ł 100.000.-, żądała w 1953 r. i obecnie wznowienie rokowań, tym razem w Egipcie, pytając się czy Rząd Polski skłonny jest zrewidować dotychczasowe propozycje.

Odpowiedź brzmiała, że strona polska gotowa jest na wznowienie rokowań w Warszawie.

Szwajcaria

W czasie rokowań handlowych w lecie 1953 strona szwajcarska nalegała, aby Państwo Polskie kupiło przez zapłacenie sumy globalnej nieruchomości położone w Polsce, a należące do obywateli szwajcarskich. Chodziło o nieruchomości nie dotknięte ustawodawstwem polskim i nie objęte układem z 1949 r.

Wyłoniona do tego celu Komisja ekspertów finansowych uzgodniła w czasie rokowań, które odbywały się od 12.VI do 8.VII.53, że eksperci polscy są gotowi dyskutować z ekspertami szwajcarskimi możliwości rozwiązania tego problemu z chwilą gdy władze polskie zakończą swe przygotowania, nie później jednak jak w październiku 1954 r.

Caisse Commune

Z tytułu sukcesji poaustriackiej Polska jest dłużna wobec powyższej instytucji międzynarodowej kwotę około \$ 58 milionów.

W 1947 r. na konferencji londyńskiej, z okazji opracowania traktatu pokoju z Austrią Polska zgłosiła, iż na przyszłość nie będzie się czuła obciążona tym zobowiązaniem.

---:---:---

Poza krokami wyżej wymienionymi należy oczekiwać zgłoszeń do rozmów o odszkodowanie z tyt. nacjonalizacji itp. Od niektórych Dominioń Brytyjskich (Kanada) i Izraela.

Nie jest wykluczone, że mogą się zgłosić także inne państwa, których zainteresowania w omawianych sprawach nie mamy w ewidencji.

Warszawa, dn. 18.III.54

Zadłużenie Skarbu Państwa z tytułu umów o odszkodowanie za nacjonalizację, zobowiązań przedwojennych i wojennych			
	Wysokość zadłużenia	Spłacono do 15.3.54	Stan zadłużenia na 15.3.1954
Francja			
1. Skonsol. zadłuż. z tytułu odszkod. za nacjonal. – umowa 19.III-48	Ton węgla 2.000.000	Ton węgla 425.706.55	Ton węgla 1.574.295.45
2. Skonsol. zadłuż. z tytułu zobow. przedwoj.-umowa 7.IX-51	Frfr 4.200.000.000.-	Frfr 386.303.424. –	Frfr 3.813.696.576. –
Szwecja			
1. Skonsol. zadłuż. z tytułu zobow. przedwoj. i odszkodow. za nacjon. – umowa z 16.XI-49	Krs.116.000.000.-	32.342.967.43	Krs.83.657.012.57
2. Skonsol. zadłuż. wobec f. L.M.Ericsson w Stockholmie – umowa 1X.-47	Krs 20.000.000.-	5.000.000. –	Krs 15.000.000. –
3. Spłata przejętego przez Skarb Państwa zadłuż. m. Kalisza wobec f. Vestopol – umowa 30.VII-47	Krs 3.700.000.-	1.644.444.40	Krs 2.055.555.60
4. Ditto – m.Włocławka wobec f. Electroinvest – umowa 24.III-48	Krs 6.300.000.-	2.800.000. –	Krs 3.500.000. –
Szwajcaria			
Skonsolid. zadłuż. z tyt. zobow. przedwoj. i odszk. za nacjonal. – umowa z 25.VI-49	Frs 48.500.000.-	5.450.568.29	Frs 43.049.431.71
Dania			
Skonsol. zadłuż. z tyt. odszkod. za nacjon. – umowa 26.II-1953	Krd 5.700.000.-	116.394.56	Krd 5.583.605.44
Wielka Brytania			
Skonsolidow. zadłuż. z tytułu kredytów wojennych – umowa 24.VI-46	Ł 13.000.000.-	4.333.332.-	Ł 8.666.668.-

SUMMARY

This article takes up topic rarely covered in Polish economic history i.e. compensations for nationalization and pre-IIWW debts to natural and legal persons from selected countries. During the 1948–1971 period Polish Government signed 12 bilateral indemnity agreements.

Based on these agreements Polish government transferred to the governments of foreign states lump-sum compensations to satisfy the claims of entities referred to above (exceptions: Norway – mutual compensation agreement offsetting claims, France – indemnization in the form of hard coal deliveries). Selection of these countries was done based on economic interests of Poland after IIWW (e.g. perspectives of export of hard coal). Historical source material for this article is note titled “Capitalist countries claims against Poland for pre-IIWW and IIWW debts as well as claims that arose out of Polish laws affecting foreign property after liberation.” Note is dated 19th March 1954 and was addressed to the Polish Minister of Finance. Document is kept in the Central Archives of Modern Records (AAN) in Warsaw, archival collection of the Ministry of Finance, Minister’s Office file, No 2/24.

Keywords: nationalization, indemnity agreements, compensation, public debt.